

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГО

• NO.45 (3165) •

СЯЧЕВЕР, 26 ЛІСТАПАДА, 2009

ШТАТ-КВАРТАЛ "ГОЛАС РАДЗІМЫ" МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: GOLAS.BY

Дамхана пры дарозе
У казахстанскага прадпрымальніка
Югена Дашкевіча — карані ў Беларусі **Стар. 2**

Знічкі Айчыны
Стар. 3

З глыбіні стагоддзяў
На міжнародным фолк-фестывалі ўзнавілі старадаўні абрад **Стар. 4**

ЯК СПРАВЫ, ДЫСПАРА?

Добры след

За сто гадоў нашы суайчыннікі грунтоўна абжыліся ў Казахстане

Іван Ждановіч

Тэму гэтай публікацыі акрэсліў Васіль Іванавіч Гапееў, Пасол Беларусі ў Казахстане. На сустрэчы з суайчыннікамі, арганізаванай напрыканцы лета ў пасольстве для беларускіх журналістаў, што гасцявалі ў Астане, ён раскажаў, як цікава адзначылі ва Усходнім Казахстане прадстаўнікі беларускай дыяспары знамянальную дату: 100-годдзе перасялення беларусаў у Казахстан. Аказваецца, ёсць на цаліннай зямлі паселішча Марынагорка — менавіта так, у адно слова, і пішацца. Назву яго прыхапілі з сабой на памяць "в дальние края" пад час Сталыпінскай аграрнай рэформы, а потым і "прыжывілі" на чужыне беларусы-перасяленцы з Мар'інай Горкі. Тады, у 1909-м, Марынагорку каля казахскага пасялення Какпекты заснавалі дзесяць сямей беззямельных сялян. Сёння жывыя іх унукі, праўнукі: пяць беларускіх сем'яў цяпер у Марынагорскай сельскай акрузе. На свята была запрошана і дэлегацыя з "прарадзімы", з Пухавіцкага раёна, на чале з намеснікам старшыні райвыканкама Таццянай Ішудзінавай.

"У наступным годзе будзе і візіт у адказ: нашчадкі тых перасяленцаў збіраюцца на Пухавіччыну, на радзіму продкаў, — сказаў Васіль Іванавіч. — Мы рады такім кантактам і будзем, вядома ж, усяляк іх падтрымліваць. Сёння на ўсходзе краіны жыве звыш трох тысяч беларусаў. Праўда, тут усплыла цікавая акалічнасць... Пасля таго свята, на якім і я меў гонар прысутнічаць, уручаць медалі ветэранам, былі тэлефанаванні ў наша пасольства ад суайчыннікаў з Кастанайскай вобласці. І яны сцвярджаюць, што іх продкі перасяліліся ў цалінны край гадоў 120 назад! Ёсць таму і дакументальныя доказы. Не выключана, што і гэты юбілей тут адсвяткуюць..."

Між іншым, у Казахстане ёсць усе ўмовы для таго, каб нашы землякі не забываліся на этнічныя карані. "Мы супраць нівелявання, растварэння адной нацыі ў другой. Таму, калі

мы гаворым пра дзяржаўную нацыянальную палітыку, мы маем на ўвазе не толькі захаванне стасункаў паміж народамі, але і працяг развіцця саміх нацыянальных культур", — такое меркаванне прэзідэнта Казахстана Нурсултана Назарбаева ўзята ў якасці яскравага эпіграфа да інфармацыі пра падзею. Яна была змешчана на сайце нашага пасольства ў інтэрнэце. Там жа знаходзім адметную дэталю: "Перасяленцы выбралі месца, якое вельмі нагадвае блізкія беларускаму сэрцу краявіды: рэчка, лясок на ўзгорку... А каля кожнай новай хаты пасадзілі бярозы".

"Простор такой невиданной красоты! Вокруг простерся горный ореол./ А по утрам на травах — звон росы/ И в небе голубом парит орел" —

гэта радкі з вершаванага прысвячэння першапраходцам, якое напісала 75-гадовая ўраджэнка Магілёва Раіса Ціханаўна Лушчаева. Тая маленькая рэчка Талды, якую марынагорцы называюць Талдзінкай, цячэ і сёння. А пры ёй жывуць сем'і Міцкевічаў, Карнейчыкаў, Падскрэбкаў... Прадстаўнікі гэтых родаў абаранялі Радзіму ад ворагаў, асвойвалі цаліну, адбудовалі за савецкім часам саўгас-мільянер "Марынагорскі". На "Днях гісторыі і культуры беларусаў у Казахстане", якія арганізавалі сумесна Асамблея народа Казахстана, Усходне-Казахстанскі Беларускі культурны цэнтр, Пасольства Беларусі ў гэтай краіне і мясцовы Какпектынскі акімаат (райвыканкам), былі прадстаўнікі беларускай дыяспары з розных абласцей. → **Стар. 2**

На сустрэчы суайчыннікаў у Петрапаўлаўску выступае ўраджэнец Брэстчыны Мікалай Гусакоў

ВЕСТКІ

Космас выходзіць на сувязь

Вольга Бяляўская

Наземная інфраструктура Цэнтра ўпраўлення палётамі беларускага спадарожніка пачне работу да канца года

Беларусь і Расія дамовіліся аб стварэнні групіроўкі спадарожнікаў. Чакаецца, што першыя касмічныя апараты будуць запушчаны ў красавіку 2010 года. «Інфармацыю з беларускага спадарожніка мы зможам выкарыстоўваць ужо ў трэцім квартале наступнага года», — паведаміў дырэктар прадпрыемства "Геаінфармацыйныя сістэмы" Сяргей Залаты.

А вось наземная інфраструктура Цэнтра ўпраўлення палётамі беларускага спадарожніка разгорнецца яшчэ да канца гэтага года. ЦУП будзе фарміраваць палётныя заданні, а таксама забяспечваць узаемадзеянне са спажывачамі касмічнай інфармацыі. Дадзеныя з космасу стане апрацоўваць камандна-вымяральны пункт, які ствараецца цяпер пад Мінскам. Тут ужо завяршаюцца будаўніча-монтажныя работы, неўзабаве спецыялісты ўстановаць неабходнае абсталяванне.

Сяргей Залаты адзначыў, што беларуская наземная інфраструктура стане элементам адзінай з Расіяй сістэмы прыёму касмічнай інфармацыі. "Мы разглядаем расійскія сродкі як рэзервовыя, наша ж сістэма адпаведна разглядаецца для Расіі", — удакладніў ён. Упраўленне беларускім спадарожнікам плануецца весці з Мінска, аднак пры неабходнасці яно можа ажыццяўляцца і з расійскіх камандна-вымяральных пунктаў.

Філасофія талерантнасці

На міжнароднай канферэнцыі ў Мінску гаварылі пра ўменне быць цяроплівымі

Уладзімір Івановіч

Заўсёды, гаворачы пра талерантнасць беларусаў, мы разумеем пад гэтым цяроплівыя да дачынення да іншых людзей, іх светапоглядаў, нацыянальных і рэлігійных традыцый. Але ж нездарма ў народзе кажуць: ёсць мяжа любомоу цяропліваю. А доктар філасофіі з Казахстана Альміра Наурзбаева дадае, што ў цяропліваю, як і ў вады, ёсць і "пункт кіпення". І таму варта больш глыбока вывучаць гэтую сарцавіну стабільнасці ў грамад-

стве. Філасоф прапануе і само слова талерантнасць разумець як "стан чалавека, які камфортна адчувае сябе часткай цэлага — народа, грамадства, свету".

На міжнародную навуковую канферэнцыю "Інфармацыйна-адукацыйныя і выхаваўчыя стратэгіі ў сучасным грамадстве: нацыянальны і глабальны кантэкст", якая ладзілася ў Мінску да Сусветнага Дня філасофіі пад эгідай ЮНЕСКА, сабралася звыш 240 удзельнікаў. Вучоныя, выкладчыкі, грамадскія дзеячы з 11 краін. А

спецыяльная секцыя праекта была дастасавана да міжнароднага Дня талерантнасці. І сама назва секцыі — "Стратэгія талерантнасці: ад навукі да паўсядзённага жыцця" — паказвае жаданне навукоўцаў быць бліжэй да рэалій нашага часу. У прыватнасці, гаварылі і аб праблемах у сферы інфармацыйнай, духоўна-маральнай, экалагічнай бяспекі дзяржаў, а таксама пра неабходнасць захаваць нацыянальна-культурную ідэнтычнасць пад час дыялогу культур. "Нехта лічыць: вялікая талерантнасць бела-

русаў — гэта наша гіпертрафіраваная ўгодлівасць, — разважаў на секцыі супрацоўнік апарата Упаўнаважанага Уладзімір Ламека. — Аднак гэта зусім не так. Мы такія, бо і на вялікім гістарычным вопыце адчулі: дзе талерантнасць — там мір і згода. І мы вельмі цэннім стабільнасць у грамадстве, а дзеля гэтага ўмеем і цяропліваць".

На секцыі гаварылі пра адметныя рысы беларускай талерантнасці, яе вытокі. Прыводзіліся дадзеныя сацапытанняў, якія сведчаць: цяроплівыя беларусам не займаць.

Аднак вучоныя зацікаўлены ў прадаўжэнні традыцый талерантнасці. І як ёй навучаць? Супрацоўніца Інстытута філасофіі Нацыянальнай акадэміі навук Наталія Кутузава прапанавала калегам паўдзельнічаць у распрацоўцы гуманітарнага праекта "Выхаванне талерантнасці". Яна лічыць, што пры яго рэалізацыі можна будзе выкарыстаць і вопыт АБСЕ па фарміраванні талерантнасці грамадзян на ўзроўні паўсядзённых паводзін. На яе прапанову адгукнуліся вучоныя Расіі і іншых краін.

ЯК СПРАВЫ, ДЫСПАРА?

Добры след

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Дарэчы, у гэтай краіне пражываюць грамадзяне больш чым 130 розных этнасаў. “Па статыстыцы беларусаў тут — каля 96 тысяч, — удакладняе Васіль Гапееў. — Асноўная ж маса нашых суайчыннікаў жыве ў Кастанайскай, Паўладарскай, Паўночна-Казахстанскай (абласны цэнтр — Петрапаўлаўск) абласцях. Шмат нашых і ў Акмолінскай вобласці. У склад яе ўваходзіць і гарадок Акмолінск, які пад час асваення цаліны быў Цалінаградом, а цяпер гэта Астана. Усяго ж па краіне створана 11 беларускіх нацыянальных культурных цэнтраў. У Астане, Алматы, а таксама ў кожным абласным і раённым цэнтры ёсць Дамы дружбы.

Яшчэ адна адметнасць “казахстанскай мадэлі” ў рабоце з этнасамі — Асамблея народа Казахстана, якую ўзначальвае сам Нурсултан Назарбаеў. А ў абласцях малымі асамблеямі кіруюць акімы (губернатары). Таму зразумела, чаму першым вітаў гасцей на зямлі Усць-Каменагорска акім Усходне-Казахстанскай вобласці, стар-

Для актывістаў аб’яднання “Радзіма” Дом дружбы — як родны дом

шыня Асамблеі народа Усходняга Казахстана Бердыбек Сапарбаеў. “За сто гадоў беларусы прадэманстравалі тут лепшыя рысы і традыцыі свайго народа: працавітасць, абавязковасць, талерантнасць, цярдлівасць, настойлівасць, — адзначаў акім. — Істотны іх уклад і ў будаўніцтва сучаснага Казахста-

на, у эканоміку, навуку, культуру дзяржавы”.

Свята дружбы атрымалася змястоўным. Асабліваю ж цікавасць выклікалі кніжная выстава з твораў беларускіх і казахстанскіх аўтараў, этнаграфічная экспазіцыя “Ёсць карані — будзе і крона”: каля 40 прадметаў побыту першых

перасяленцаў. Наведалі гасці ў Усць-Каменагорску Этнаграфічны музей пад адкрытым небам, дзе летась пры падтрымцы беларускага пасольства была адбудавана і “Беларуская хатка”. Шмат сіл уклала ў праект і створанае ў канцы 2000 года Беларускае этнакультурнае аб’яднанне ў Усць-Каменагорску, якім цяпер кіруе Уладзімір Магазінішчыкаў. Культурна-святая стала ўзнагароджанне воінаў-ветэранаў, якія 65 гадоў таму ўдзельнічалі ў вызваленні Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Уручаючы юбілейныя медалі, Пасол Беларусі ў Казахстане Васіль Гапееў нагадаў пра яркія старонкі таго ўсенароднага подзвігу і выказаў вышэйшым вялікую ўдзячнасць. Затым у святочна прыбранай зале Усходне-Казахстанскага дзяржуніверсітэта імя С.Аманжолы прайшоў вялікі канцэрт з удзелам маладзёжных мастацкіх калектываў з Паўладара, Усць-Каменагорска, Зыранаўска і лепшых выканаўцаў рэгіёна.

Там жывуць нашы песні...

Папулярныя беларускія мелодыі ў гэтай краіне спяваюць ад душы

Як вядома, мова казахская належыць да багатай цюркскай культуры. А продкі нашы пачалі кантактаваць з народамі Стэпу, Поля (адсюль, дарэчы, і старажытнае слова полаўцы) даўным-даўно. “Сведчанні мовы нечаканна. Яны сцвярджаюць, што з дахрысціянскіх часоў славяне мірна зносіліся з цюркамі. Разам пасвілі жывёлу і аралі зямлю, ткалі дываны, шылі адзенне, гандлявалі адзін з другім, ваявалі супраць агульных ворагаў, пісалі аднымі літарамі, спявалі і ігралі на адных інструментах. Верылі ў адно. Толькі ў часіны міру і дружбы маглі ўвайсці ў славянскія мовы такія словы цюркскія, як пшано, пшаніца, ткань, пісьмо, бумага, карандаш, слова, язык, ява, сон, друг, таварыш...” — упэўнены казахскі паэт Алжас Сулейменаў.

А наколькі адкрытыя беларусы і казахі для асваення мовы сяброў сёння? Добра ведае казахскую старшыню культурнага цэнтра “Беларусь” у Астане Аляксандра Раманава. Вывучае яе на спецкурсах і Леанід Піталенка, адзіны беларус, які ўваходзіць у склад Мажыліса Парламента.

Дарэчы, канцэрт з нагоды 100-годдзя пражывання беларусаў у Казахстане вяла па-беларуску Салтанат Аспанавы, і тым стала знакамітай. Дзяўчына з Усць-Каменагорска сёлета паступіла ў

Задушэўна спявае беларускія песні Гультыра Балатава

медакадэмію горада Сімея, марыць стаць кардыёлагам. У інтэрв’ю газеце “Экспресс-Казахстан” Салтанат расказала, што “ўлюбілася ў творчасць “Песняроў”. Цяпер пастаянна спяваю іх песні...”

“Як зямля мая стагнала,/ Плакалі каменні,/ Як было і так нас мала,/ І як стала меней...” Ужо самі словы гэтыя, як кажуць, ірвуць душу. А слухаюць іх нашы суайчыннікі ўдалечыні ад Беларусі. Калі ж прыпеў “Гой, гой, гора за гарой...” на поўны прыгожы голас заспявала Гультыра Балатава, і ў мяне падкаціўся камяк да горла. “Пазалетась мы з акімам Астаны гасцявалі ў Мінску, і ён, запрашаючы ў гасці беларусаў, паабяцаў: вам, як прыедзеце, казашка беларускія песні паспявае...” — успомніла Аляксандра Раманава, прадстаўляючы таленавітую дзяўчыну. У ліку іншых казахскіх хлопцаў і дзяўчат Гультыра хадзіла на нядзельныя курсы беларускай мовы, і ўжо гадоў пяць спявае па-беларуску. Між іншым, закончыла музычны каледж Нацыянальнай акадэміі музыкі, а сёлета — і Аграрна-тэхнічны ўніверсітэт.

ЗЕМЛЯКІ

Дамхана пры дарозе

У казахстанскага прадпрымальніка Яўгена Дашкевіча — карані ў Беларусі

Іван Ждановіч

«А вы з саміх Ляхавіч?» — перапытваю мужчыну і сам не магу паверыць. Бо і я з Ляхавічыны, што ў Брэсцкай вобласці. А сустрэліся мы ў Паўночным Казахстане, у стэпе пры дарозе, за тры тысячы кіламетраў ад гістарычнай радзімы Яўгена Дашкевіча.

Мы, журналісты, едуць у невялічкім аўтобусе з Астаны ў Петрапаўлаўск, усё выглядалі там “сляды беларускай прысутнасці”. Даводзілася з МАЗамі размінацца. І трактар “Беларус” бачылі. Праўда, стары, з падношанымі пратэктарамі вялікіх калёс, па якіх заключылі: мусіць, ён савецкі па тэхпапярце. А “Гомсельмашаўскія” жаткі везлі новыя! Аказваецца, казахстанская пшаніца, тых самых цвёрдых сартоў, дае сама больш 15-20 цэнтнераў з гектара. І таму яе выгаднай скошваць у валкі шырокімі жаткамі, а потым пускаць камбайны толькі на абмалот. Намагаліся дзе сустрэць і дарожную тэхніку “Амкадора”. Аднак пры шасціпалосным аўтабане Астана-Петрапаўлаўск, які бурна будзецца, бачылі хіба яго канкурэнтаў з іншых краін...

І калі справа ў акне мільганула шыльда “Сябры”, гэта была падзея! Па дарозе назад завіталі да гаспадары прыдарожнай дамханы. У невялікім, адзін паверх, крытым шыферам будынку ва ўсю ішла рэканструкцыя. “Дарогу новую робяць — больш гасцей будзе. І пляцоўку для стаянкі фур зробім, і пра летні матэль, бо зімой руху мала, пара падумаць...” — разважаў Яўген Дашкевіч, высокі, плячысты мужчына. Ён займаўся з напарнікам бетоннымі работамі. І знешне спакойна адрэагаваў на візіт суайчыннікаў. Толькі потым, як выйшаў на вуліцу, прыабняў па нашай просьбе “для кадра” вялікі куст валошак на кветніку пры сваёй дамхане, было бачна: хвалюецца!

Бацькі, расказаў, прыехалі асвойваць цаліну ў 60-м годзе. Жылі тут, недалёка ад трасы, у сяле Крамянчуг (пэўна, заснавана ўкраінскімі перасяленцамі) Тайыншынскага раёна. На цаліне ж нарадзіліся іх дзеці. Яўген з 67-га года, адслужыў у Войску, закончыў у Казань аўтамаханічны тэхнікум. Яго невялікі бізнес развіваецца тут, на 372-м кіламетры трасы Астана-Петрапаўлаўск, і сяло недалёка: раней

было вялікім, “а цяпер раз’ехаліся людзі”. Родавыя карані ў прадпрымальніка беларускія: і бацька, і маці з Ляхавіцкага раёна — Яўген называў вёскі Востраў, Цыгань. У сярэдзіне 90-х, калі ўсім цяжка жылося ў стэпе, брат і сястра Дашкевічы разам з бацькам, які ўжо цяжка хварэў і жадаў вярнуцца на радзіму, рашыліся на пераезд. Яўген застаўся, бо ў яго “была свая справа”, з ім і цяпер жыве маці, якой за 70. У хуткім часе пасля вяртання ў Беларусь галавы сямейства не стала. Яўген, дарэчы, наведваў род-

Каля дамханы Яўгена Дашкевіча цвітуць валошкі

ных на новым месцы, быў на магілье бацькі ля вёскі Малышы.

Чаму, аднак, дамхана “Сябры”? Бо назва, кажаў гаспадар, прыгожая. Яўген узяў яе, калі ранейшая, “Алёнушка”, перастала падабацца. Жанчыны з нашай дэлегацыі тым часам запыталі, ці нацыянальная ў яго кух-

ня? “Не, змешаная, — усміхнуўся Яўген. — Людзі розныя нас наведваюць, ва ўсе густы трэба патрапляць. І дранікі іншым часам робім. Іх, дарэчы, цудоўна гатуе і мая мама”.

Нядоўгай была гутарка. Нават ад кавы, прапанаванай гаспадаром “у знак удзячнасці за тое, што заехалі”, прыйшлося адмовіцца: падціскалі іншыя сустрэчы. Потым, аднак, мы не

ён працуе аўтаслесарам. Я перадаў яму прывітанне з цаліны, а ён у адказ: “Я ж таксама цаліннік!” Жыў з бацькамі ў Цалінаградзе (цяпер Астана) і вярнуўся ў Беларусь яшчэ ў 1977-м, адразу пасля школы. Ад Аляксандра стала вядома, што на цаліну ў свой час паяхалі ажно чацвёра дзяцей яго дзеда, Мацвея Дашкевіча: браты Вячаслаў і Яўген, а таксама сёстры Вольга і Марыя. “А родны брат Яўгена, што пераехаў, — мой цёзка, ён жыве з сям’ёй у Дараве, даю тэлефон...” І прадыхтаў тыя ж лічбы, што ўжо дала даведка.

Карацей, атрымалася так: адна частка роду Дашкевічаў цяпер жыве ў Казахстане, другая — у Беларусі. Яўгенава пляменніца Наталля, якая ў 1997 годзе пераехала з бацькамі ў нашу краіну, цяпер студэнтка Баранавіцкага дзяржуніверсітэта, будзе настаўніцай англійскай і нямецкай моваў. У вёсцы Востраў пусціла карані і “казахстанка цётка Ларыса”. На маё ж “правакацыйнае” пытанне, дзе лепш жыць, дзяўчына з роздумам адказала: “Ну Казахстан, сяло Крамянчуг — мая радзіма, і гэтым усё сказана... Паехаць туды вельмі хацела б, аднак гэта для нас пакуль дарагавата. З часам, аднак, абавязкова туды яшчэ выберамся”.

Новабарысаў. Праспект князя Трубяцкога. Пачатак XX ст.

Новабарысаў. Дом Кандрыяна

Горад на Бярэзіне, Барысаў, здаўна прыцягваў да сябе жыхароў не толькі ваколіц, але і паселішчаў далёкіх... Ва ўсе гады існавання ён вылучаўся асаблівай, надзвычай дзейснай энергетыкай развіцця. Ёсць гарады, што сыйшлі на нішто нават у блізкай гісторыі, лічы, навідавоку. Сталі вёскамі і ледзьве не выміраюць. Шмат прыкладаў, калі горад ліпіць як прамысловы цэнтр, саступае дарогу паселішчам новым... Варта зазірнуць, ведаючы колішнюю славу, у Дрысу ці Дзісну — і ўсё стане зразумелым... А вось Барысаў — іншая справа...

Знічкі Яфічыны

Барысаў. Турэмны замак

Алесь Карлюкевіч

Таму і людзей прыкметных, цікавых з Барысава ў вялікі свет выйшла звышдастаткова. Можна нават ствараць энцыклапедычны даведнік “Ураджэнцы Барысава ў свеце”. І калі нават усяго па адной старонцы адводзіць земляку, то ўсё адно атрымаецца ладны фаліант. Знайшлося б у ім, несумненна, месца і кандытару Бенцыёну Шыфрыну, смачныя пернікі якога ў свой час ведаў увесь дарэвалюцыйны Барысаў. А майстар яшчэ і кнігу выпусціў у 1909 годзе — “Практычнае кіраўніцтва для прыгатавання кандытарскага мёду для пернікаў”. Відаць, у адной з барысаўскіх друкарняў... Друкаваліся ў Барысаве, між іншым, і ілюстраваныя паштоўкі з выявамі роднага горада. Адным з выдаўцоў быў гаспадар папяровай крамы Барыс Левін.

Але, пэўна, эпоху пернікаў Шыфрына і тыя паштоўкі не заспеў другі, не меней цікавы ўраджэнец горада — Хаім Бенінсон, які нарадзіўся ў 1838 годзе. Цяпер пра яго шмат пішуць у Ізраілі, ды і ў Расіі таксама. У прыватнасці, нядаўна пабачыла свет кніга Фелікса Кандэля “У пошуках зніклых кален Ізраіля”. Асобны раздзел — пра барысаўчана Бенінсона. Паліглот і падарожнік, ён яшчэ ў маладыя гады праявіў схільнасць да вывучэння замежных моў. Ужо ў 20 гадоў валодаў польскай, нямецкай, іспанскай, англійскай, шведскай мовамі! Пакінуўшы Барысаў, паехаў у Санкт-Пецярбург. Уладкаваўся перакладчыкам на судна, якое перавозіла бавоўну з Індыі ў Расію. Зарабіў грошай і пешшу прайшоў Індыю, Афганістан, Персію, Сярэдняю Азію. На-

ват патрапіў у маладаступную для еўрапейцаў Бухару, дзе па абвінавачанні ў шпіянажы быў арыштаваны. Але ўсё ж бухарскія ўлады выдалі падарожніка дыпламатычнай місіі Расіі, якая працавала ў Ташкенце. Як цікава складваецца гістарычныя акалічнасці... Праз шмат гадоў амаль што тымі ж сцэжкам, што і яго зямляк Бенінсон, пройдзе ўраджэнец Барысава ўжо з іншых часін. У пасляваенныя гады ў Душанбе будзе

Барысаў. Бярэзіна

працаваць усходазнаўца, доктар філалагічных навук Уладзімір Паўлавіч Дзямідчык (нарадзіўся ў Барысаве ў 1930 годзе). З ім быў добра знаёмы і ліставаўся прафесар Адам Мальдзіс. Шкада, што недзе загубіліся сляды архіва У. Дзямідчыка, які, як вядома, яшчэ і пісаў мастацкую прозу, друкаваўся ў рускім часопісе ў Таджыкістане “Памир». Дарэчы, родны брат усходазнаўцы — Яўген Паўлавіч Дзямідчык, які нарадзіўся ў Барысаве ў 1925 годзе. Доктар медыцынскіх навук, заслужаны ўрач Рэспублікі Беларусь. Загадчык кансультацыйна-дыягнастычнага аддзялення Мінскага гарадскога анкалагічнага дыспансера.

...Увогуле, калі звяртацца да тэмы прыватных архіваў, якія маглі б красамоўна “загаварыць” пра Барысаў, то варта болей уважліва

Барысаў. Паштова-тэлеграфная кантора і жаночая гімназія. Пачатак XX ст.

Барысаў. Маскоўская вуліца

пашукаць сляды жывапісца, кніжнага графіка Міхаіла Яфімавіча Горшмана, які нарадзіўся ў 1902 годзе. Урокі выяўленчага мастацтва ён браў у славутага Я.Кругера, калі жыў у Мінску ў 1918–1919 гадах. У 1920 годзе пераехаў у Кастраму, паступіў у Мастацкія майстэрні. А на пачатку другой паловы 1920-х вярнуўся ў Мінск. Барысаву прысвяціў цыкл з шасці каляровых аўталітаграфій і назваў яго “Мястэчка”. Удзельнічаў у 1, 2 і

3-й Усебеларускіх выставах (1925, 1927, 1929 гады). А вось месца ў нашых энцыклапедыях Міхаілу Горшману не знайшлося. Цяпер у “Беларускай Энцыклапедыі імя Петруся Броўкі” распачата праца па стварэнні шматтомнай энцыклапедыі “Культура Беларусі”. Дык, магчыма, на яе старонках узгадаюць і Міхаіла Горшмана, і іншых барысаўчан... Тым самым хаця б у некаторай ступені будзе зліквідавана запазычанасць грамадства перад памяццю выдатнага творцы. Пры жыцці прайшла ўсяго

толькі адна персанальная выстава Міхаіла Горшмана — у Маскве ў 1966 годзе (памёр мастак у 1972 годзе). Дарэчы, наш зямляк аформіў і адну з кніг Самуіла Якаўлевіча Маршака — яшчэ ў 1925 годзе. ...Пакаленне, якое прыйшло ў жыццё напрыканцы XIX — у пачатку XX стагоддзя, мела магчымасць зазіраць і ў кінатэатр “Ліра”, які ў мураваным будынку па вуліцы Маскоўскай (а цяпер — Дзяржынскага, 63) арандаваў Бо-

рух Белькінд. Якія вобразы тады прыходзілі з экрана? Што хвалявала глядачоў 1910-х гадоў? Што было запамінальным у жыцці Барысава, які мы аглядаем на старых паштоўках? Выключна багатым на культурныя асяродкі быў горад у тыя і папярэднія ім часіны. У многіх гараджан меліся проста ўнікальныя кнігазборы. Адзін з яркіх прыкладаў — бібліятэка бацькі Вінера Шмуэля (1860–1929). Сын настолькі быў уражаны прыватным кнігазборам, што ўжо з дзесяці гадоў займаўся складаннем каталогаў. А пасля, пераехаўшы ў Санкт-Пецярбург, працаваў у славутым Азіяцкім музеі. Між іншым, сабраў велізарнейшую калекцыю яўрэйскіх выданняў: каля 10 тысяч тамоў. Яна цяпер захоўваецца ў адной з бібліятэк у Нью-Йорку.

З кнігай, гісторыяй бібліятэчнай справы, кнігавыданнем у Барысаве шмат што звязана. Як прыклад — і такая памятка. Фабрыка “Папірус” (сённяшняе прадпрыемства Дзяржзнака) была пабудавана ў горадзе яшчэ ў 1902 годзе. І ў многім дзякуючы інжынеру Гдалію Вільбушэвічу. Між іншым, менавіта ў гонар яго названа адна з вуліц Хайфы (Ізраіль).

Усе гэтыя факты я часам нагадваю мастаку, які жыве і працуе ў Барысаве, Мікалаю Рыжаму, сапраўднаму майстру эклібрыса, таленавітаму творцу. Нагадваю яшчэ і па той прычыне, што хацелася б, каб і ў кніжных знаках была адлюстравана гісторыя выдавецкай, бібліятэчнай справы ў Барысаве, мастацкая і літаратурная гісторыя Барысава.

З глыбіні стагоддзяў

На міжнародным фолк-фестывалі ўзнавілі старадаўні абрад Дзяды

Ніна Шпакоўская

Як вядома, нашы продкі верылі, што менавіта на Дзяды — у каталіцкай традыцыі гэта Дзень усіх святых — становяцца пранікальнымі межы паміж светамі духаў і жывых людзей. Вось і ў Мінску, у Купалаўскім тэатры, дзе быў наладжаны тэатралізаваны канцэрт, гэтыя межы быццам зніклі. І белая смуга, як туман з пустыні вечнай зімы кельцкага бажання Самхейн, ахутала ўсю залу. Таму глядачы аказаліся ў той жа сцэнічнай прасторы, дзе ззяла вялізная поўня, уздымаліся ў паветра крыжы, адкрываліся дамавіны і абуджаліся ў сутаргах злыя істоты, ствараючы эпічнае палатно Лаакаона. У адзін момант усе пачвары папаўзлі ў залу... І тут я пашкадавала, што прыйшла на фэст у вячэрнім строі, а не ў маскарэаднай вопратцы, якая, па перакананні кельтаў, адпужвае зданяў ночы.

Цяжка ўявіць сабе больш гарманічнае спалучэнне традыцыі і мадэрну, чым тое, што было дасягнута на пятым Міжнародным фолк-фестывалі «Таўкачыкі». Дарэчы, ён заўсёды прымеркаваны да аднаго са старадаўніх абрадавых святаў. А сёлета гэта ўпершыню былі Дзяды, дзень памінавання памерлых.

Перажыўшы «атаку» прывідаў, глядачы змаглі атрымаць вялікую асалоду ад творчасці фолк-выканаўцаў. Было што і

На сцэне — удзельнікі этнаграфічнага гурта «Глыбокія крыніцы» (Любанскі раён)

паглядзець, і паслухаць. Самыя дзіўныя інструменты, ад валынкі і эксперыментальнай «гітарашарманкі» польскага гурта «Zespół Polski» да ўнікальнага індыйскага сарангі. Гучалі найцікавейшыя мелодыі, адшуканыя ў архівах і маленькіх вёсачках. Была і аksamітная стужка ўсходніх матываў, уплеценая ў славянскае шматгалоссе Масудам Талебані, які прадстаўляў на фэсце культуру і філасофію старажытнай Персіі.

Сімвалічна, што і закончыўся фестываль аўтэнтчным абрадам ушанавання памерлых. Бабулькі з этнаграфічнага гурта «Глыбокія крыніцы» (Любанскі раён) вынеслі для вячэры на залу абрусам стол традыцыйных стравы ў чыгунках і гліняных жбанках. І на залу, што да таго часу растваралася ў белым халодным тумане, пайшоў жывы водар гарачай капусты. Менавіта з яе, як сцвярджаюць знаўцы, належыць пачынаць святочную

вячэру. Усім памерлым родзічам ставілі на стол па кілішку і сподку, клалі лустачку хлеба на акенца — «Дзяды, прыходзьце, усё для Вас гатова».

Узнаўленне на сцэне старадаўняга абраду стала адной з самых хвалюючых частак фестывалю. А саміх бабулек дык увогуле некалькі разоў клікалі на біс. І яны зноў і зноў спявалі ў асаблівай арыгінальнай манеры. Той самай, якая ўжо сама па сабе ёсць народнае багацце.

У Рагачове чакаюць гасцей

Наталля Цітушкіна

Народны ансамбль «Добры вечар» з Рагачова ўдасціўся Залатога дыплама на міжнародным фэсце ў Санкт-Пецярбургу

На фэсце «Неўскія сустрэчы» былі прадстаўлены больш за дваццаць прафесійных і аматарскіх харавых калектываў, фальклорных ансамбляў з розных гарадоў Расіі, а таксама Арменіі, Азербайджана, Грузіі, Беларусі. Творчы форум не першы год праходзіць пад дэвізам «Згода і прымірэнне ў музыцы вядзе да згоды ў грамадстве».

Ансамбль «Добры вечар» выступіў з народнымі песнямі, а таксама выканаў беларускія хіты, знаёмыя пецярбуржцам. Беларусы прыбылі на фэст па запрашэнні арганізатараў: сёлета ў Санкт-Пецярбургу падпісана дамова аб эканамічным і культурным супрацоўніцтве паміж Рагачовам і Адміралцейскім раёнам расійскай паўночнай сталіцы. З візітам у адказ пецярбуржцаў чакаюць ужо ў студзені.

Вакальны ансамбль «Добры вечар» на сцэне ўжо больш за дваццаць гадоў. У яго рэпертуары больш за пяцьдзсят народных песень на беларускай, рускай, украінскай, польскай і чэшскай мовах.

Багатае на спадчыну Палессе

Унікальныя калекцыі царкоўнага музея ў Мазыры адлюстроўваюць гісторыю Тураўскай епархіі

Надзея Цітова

Звыш 120 экспанатаў прадстаўлена ў экспазіцыі царкоўнага гісторыка-археалагічнага кабинета-музея, створанага ў Тураўскім епархіяльным упраўленні ў Мазыры. А музейныя фонды значна большыя. Унікальнасць калекцый рукапісных і старадрукаваных кніг, старажытных ікон, царкоўнага начыння, святарскага адзення ў тым, што сабраны гэтыя прадметы на тэрыторыі паўднёва-заходняга Палесса Гомельскай вобласці, гэта значыць на землях Тураўскай епархіі. Многім з экспанатаў 400 гадоў і больш.

Як адзначыў загадчык канцылярыі Тураўскай епархіі Беларускай праваслаўнай царквы Васіль Чарнякоў, задача па зборы і захаванні гісторыка-культурнай спадчыны, матэрыяльных каштоўнасцяў праваслаўя на землях старажытнага Турава была пастаўлена з прыходам на Тураўскую кафедру ўладыкі Стэфана. У лістападзе 2008 года музей ужо сустрэкаў наведвальнікаў. Сёння пабываць у царкоўным кабінете

Прадметы з калекцыі царкоўнага музея ў Мазыры

можа любы жадаючы, за год існавання музей наведалі сотні вернікаў. Ледзь не кожны тыдзень у сховішча царкоўных старажытнасцяў прыходзяць групы турыстаў, у тым ліку з краін блізкага і далёкага замежжа. А агульнае ўражанне замацоўвае і цудоўны, барочнага стылю Свята-Міхайлаўскі кафедральны сабор.

Варта адзначыць, што Тураўская епархія — адна з най-

тарэйшых ва Усходняй Еўропе нараўне з Кіеўскай, Полацкай, Наўгародскай і Чарнігаўскай. Тураўская епіскапская кафедра была заснаваная яшчэ ў 1005 годзе. Цяпер уключае 10 адміністрацыйных раёнаў Гомельскай вобласці, складаецца з 80 прыходаў. Кафедральнымі гарадамі епархіі з'яўляюцца Тураў і Мазыр (Свята-Міхайлаўскі кафедральны сабор).

Модны дэбют

Работы віцебскіх студэнтаў-дызайнераў перамаглі на конкурсе ў Маскве

Больш за дзесятак узнагарод прывезлі студэнты Віцебскага тэхналагічнага ўніверсітэта з Міжнароднага конкурсу дызайнерскіх работ «Перспектыва». Будучым беларускім мадэльерам давялося вытрымаць жорсткую канкурэнцыю. Бо ў творчых спаборніцтвах прымала ўдзел паўтары тысячы работ з ВНУ краін СНД. Праекты віцебскага ўніверсітэта былі выкананыя па такіх напрамках, як дызайн тэкстылю для інтэр'ера, адзення, аксесуараў, дываноў, парт'ерных тканін, а таксама адзення.

Студэнты з Віцебска пастаянна ўдзельнічаюць у міжнародным конкурсе «Перспектыва». Ён з'яўляецца своеасаблівым інкубатарам творчай думкі і дызайнерскім інавацыйным цэнтрам. Конкурс дапамагае не толькі адкрыць новыя магчымасці для творчасці, зрабіць прэзентацыю сваіх работ перад шырокай аўдыторыяй спецыялістаў, але і рэалізаваць праекты на практыцы. Так, эскізы студэнткі Віцебскага тэхналагічнага ўніверсітэта Марыны Смаль, якая неаднаразова перамагала на маскоўскім конкурсе, ужо выкарыстоўваюцца на беларускіх тэкстыльных прадпрыемствах.

Даступныя рарытэты

Сяргей Кулягін

У Магілёўскім дзяржаўным ўніверсітэце адкрылася зала рэдкіх выданняў

Цяпер выкладчыкі і студэнты змогуць у літаральным сэнсе дакрануцца да гісторыі, папрацаваць з унікальнымі кнігамі і часопісамі XIX – пачатку XX стагоддзя. Усяго ў фондах ўніверсітэцкай бібліятэкі захоўваюцца больш за дзве тысячы рэдкіх кніг, сярод якіх тамы па культуры, філасофіі, рэлігіі, навуцы.

Гонарам ўніверсітэцкай чытальнай залы з'яўляюцца выданні, якія дайшлі да нашага часу ў адзінкавых экзэмплярах і ўяўляюць сабой бібліяграфічную рэдкасць. Да ліку такіх рарытэтаў адносяцца «Боская камедыя» Дантэ з ілюстрацыямі Густава Дарэ, «Ілюстраваная гісторыя рэлігіі» П. Шантэпі дэ-ля Сасея, «Жыццё раслін» Карнера фон-Марылауна.

Сярод перыёдыкі XIX – пачатку XX стагоддзяў асабліва цікавы «Філалагічны запіскі», «Прырода», «Гістарычны веснік», першы легальны часопіс па гісторыі вызваленчага руху Расіі «Былое», а таксама «Часопіс Часопісаў і энцыклапедычных аглядаў», які ўпершыню ў Расіі стаў выходзіць на ўзор амерыканскіх універсальных выданняў.